

Vilniaus suaugusiųjų mokymo centras

Integruota etikos, dailės, muzikos pamoka

*Viduramžių
filosofija ir menas*

Parengė: etikos mokytoja I. Mikulėnienė,
dailės mokytoja J. Paulauskienė,
muzikos mokytoja R. Paliukaitė

2020-11

Viduramžių visuomenė, filosofija, gyvenimas

Parengė etikos mokytoja metodininkė I. Mikulėnienė

Viduramžių visuomenė

- Viduramžių visuomenę sudarė piramidiška sluoksnių – luomų – hierarchija.
- Piramidės viršūnėje – aristokratija (bajorija), susiskaidžiusi į hierarchines pakopas: imperatorius, karaliai, hercogai, markgrafai, grafai ir riteriai.
- Laisvieji miestiečiai irgi turėjo hierarchinę tvarką: patricijai, turtingi pirkliai, amatininkai, meistrai, pameistriai ir mokiniai.

Viduramžių visuomenė

- Kaime gyveno ūkininkai, nelaisvieji valstiečiai, samdiniai ir baudžiauninkai.
- Bažnytinė hierarchija: popiežius, kardinolai, vyskupai, abatai, kanauninkai, klebonai, kunigai, vienuoliai.
- Tokia hierarchinė visuomenė buvo pastovi – kiekvienas likdavo tame luome, kuriam priklausė jo tėvai.
- Statusas lėmė padėtį visais atžvilgiais – teisiniu, politiniu, ekonominiu, religiniu ir asmeniniu.

Viduramžių visuomenė

- Kiekvienas žmogus priklausė tik vienam visuomenės sluoksniui – individas visais atžvilgiais buvo tas, kas yra (pirkllys, ūkininkas, amatininkas ar riteris).
- Asmenybė atitiko socialinę padėtį, todėl niekas nevertino originalumo.
- Socialinės hierarchijos neteisingumą kompensavo religija, bet ir pomirtinio pasaulio santvarka turėjo savo hierarchiją: Dievas su Kristumi, Marija, apaštalai ir arkangelai, kankiniai, šventieji ir palaimintieji.

Viduramžių visuomenė

- Pačioje apačioje – velnias Liuciferis su demonų, piktųjų dvasių ir velnių tuntais, pragare kankinantys nusidėjėlių sielas.
- Tarp dangaus ir pragaro – skaistykla – nusidėjėliai, kurie dar gali išpirkti savo kaltes.
- Religinį visuomenės gyvenimą papildė vienuolynai – savotiška treniruočių stovykla tiems, kurie nori patekti į dangų.

Viduramžių miestai

- Viduramžių miestai – naujųjų laikų kultūros lopšys.
- Vienuolynai buvo jungiami ordino ir sudarė ištissus tinklus, taip ir miestai kūrė savo organizacijas – miestų sąjungas (Hanzos).
- Klestinčiais miestais, kurie tapo miniatiūrinėmis valstybėmis su aukšto lygio kultūra ir racionalia valdymo struktūra, tapo Venecija, Florencija, Briugė ir kt.
- Miestuose atsirado universitetai, kai kurie iki šių dienų išlaikę viduramžiškus pamatus.

Viduramžių universitetai

- Labiausiai išgarsėję universitetai – Paryžiuje, Oksforde, Kembridže, Paduvoje, Prahoje.
- Juose buvo mokoma 7 laisvųjų menų: gramatikos, logikos, retorikos, geometrijos, astronomijos, aritmetikos ir muzikos.
- Buvo studijuojami ir specialybės dalykai: teisė, medicina, teologija su filosofija.
- Viduramžių mokyklinė filosofija – scholastika, garsiausias jos atstovas Tomas Akviniėtis.

Viduramžių menas

Parengė dailės mokytoja Jonė Paulauskienė

Viduramžių menas

Viduramžių meno sąvoka apima 1000 metų Europos, Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos meno istoriją. Ji apibrėžia svarbiausias meno kryptis ir periodus:

- Ankstyvasis krikščioniškas;
- Bizantija;
- Romanika;
- Gotika http://ars.mkp.emokykla.lt/Ars2/7_gotika/gotika.htm.

Gotikinis stilius (XII–XV a.)

(pranc. gothique – gotų genčių)

Susiformavo Prancūzijoje. Amatų ir prekybos augimas paskatino miestų plėtotę. Atsirado naujos paskirties pastatų rūšys: amatininkų cechų ir pirklių gildijų namai, prekybos halės. Miesto centre statyta rotušė ir katedra. Kiekvienoje šalyje gotika įgijo savitų bruožų. To meto stilistinius principus ryškiausiai įkūnijo bažnyčių, ypač katedrų, architektūra.

Dožų rūmai

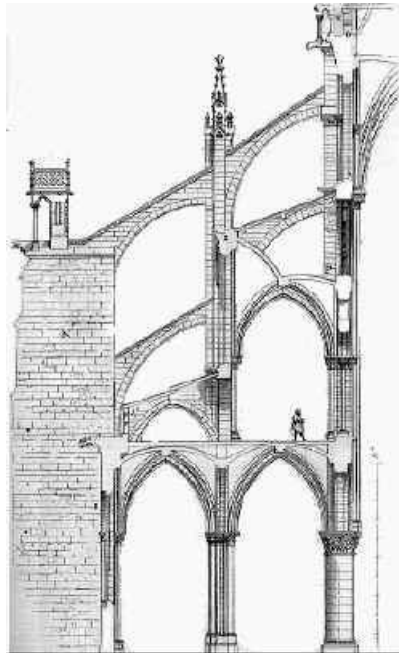
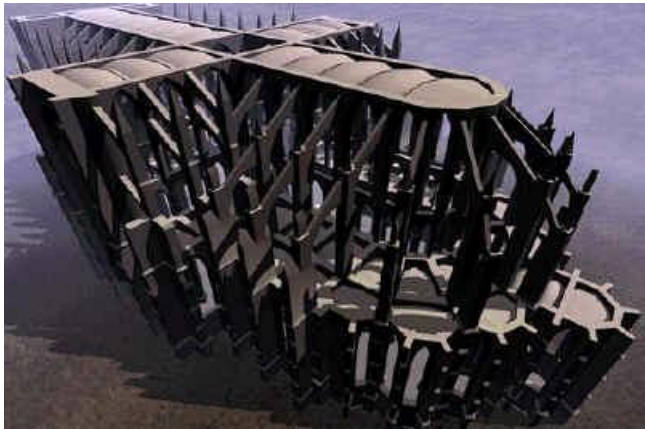

Aukso rūmai

Venecija, XV a.

Architektūra

Smailioji arka, kryžminis nerviūrinis skliautas ir kontraforsai sudarė vientisą karkasinę bažnyčių konstrukciją.

Liepsnojanti gotika

Bažnyčios tapo nebešanašios į tvirtoves, jos lengvais grakščiais bokštais stiebėsi į dangų, todėl gotika dažnai dar vadinama „liepsnojanti“.

Pagrindiniai architektūros bruožai: pastatai ypatingai aukšti, dominuoja vertikalios linijos, smailios arkos, gausu bokštelių daug langų vitražų.

Dievo Motinos katedra. Paryžius.

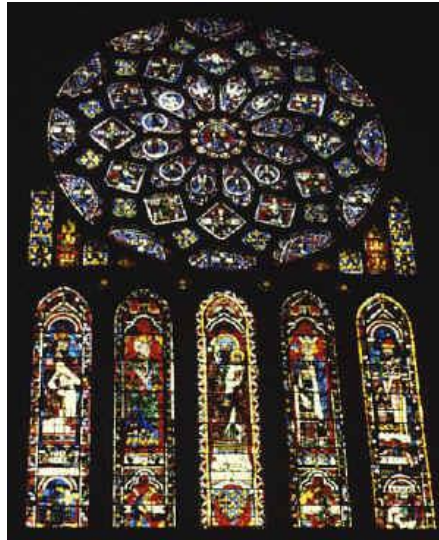
1200-1250 m.

Milano katedra. Italija.

Puošyba

Smailiaarkiai langai
puošiami vitražais.

Puošnumu išsiskiria vakarinis
fasadas, su dideliu apvaliu langu
– rože.

Bažnyčias puošia ir daugybė skulptūrų.

Gotika Lietuvoje

Lietuvoje gotika ėmė plisti XIV a., o nuo XV a. dominavo pilių, bažnyčių ir gyvenamųjų namų architektūroje (šv. Onos ir Bernardinų bažnyčių ansamblis Vilniuje, Zapyškio bažnyčia, Perkūno namas Kaune, Trakų salos pilis).

[https://lt.wikipedia.org/wiki/Gotika#Gotika Lietuvoje](https://lt.wikipedia.org/wiki/Gotika#Gotika_Lietuvoje)

šv. Onos ir Bernardinų bažnyčių ansamblis
Vilniuje

Viduramžių muzika

Parengė muzikos mokytoja

Renata Paliukaitė

Muzikos raštas.

Grigališkasis choralas. Neumos

- Dar ankstyvaisiais viduramžiais vienuoliai padėjo teorinius muzikos pagrindus, sukūrė profesionaliosios bažnytinės muzikos tradiciją.
- XI a. italų teoretikas Gvidas iš Areco sugalvojo muzikos užrašymą neumomis – neuminę notaciją, kuri išliko iki mūsų dienų. Popiežiaus Grigaliaus I garbei viduramžių Katalikų bažnyčios vienbalsis liturginis giedojimas vadinamas grigališkuoju choralu.
- Grigališko choralo pavyzdys: <https://www.youtube.com/watch?v=cDhYGdK0KQg>

Bažnytinė muzika

- Grigališkojo choralo tekstai lotyniški, melodijos vienbalsės, rečitatyvinės, nedidelio diapazono, ritmą lemia teksto akcentai.
- Vėlyvaisiais viduramžiais sukurtos pirmosios daugiabalsės mišios. Jų autorius – vienas žymiausių viduramžių kompozitorių prancūzas Gijomas de Mašo (Guillaume de Machaut, 1300-1377).
- Muzika kuriama šioms penkioms mišių dalims:
  1. Kyrie (Viešpatie, pasigailėk),
  2. Gloria (Šlovė),
  3. Credo (Tikiu),
  4. Sanctus (Šventas) Benedictus (Palaimintas)
  5. Agnus Dei (Dievo avinėlis).

Kompozitoriaus Gijomo de Mašo mišių dalis Sanctus: <https://www.youtube.com/watch?v=CzIKH7Dk5VM>

Muzikinis gyvenimas viduramžių Lietuvoje

- Priėmusioje krikščionybę Lietuvoje steigėsi vienuolynai. Juose, kaip ir kitų Vakarų Europos valstybių vienuolynuose, buvo puoselėjamos įvairių ordinų muzikinio gyvenimo tradicijos.
- Muzikos plėtojimu ypač rūpinosi Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas (apie 1350-1430), kuris išlaikė gausų būrį dvaro muzikantų.
- Viduramžių riteriai:

<https://www.youtube.com/watch?v=O2RaPZQQh5I&feature=related>

Pasaulietinė muzika

- Ankstyvųjų viduramžių pasaulietinė muzika dar nebuvo užrašoma, apie ją žinome tik iš amžininkų atsiminimų.
- Klestėjo klajojantys muzikantai : Anglijoje – bardai, Prancūzijoje – menestreliai, žonglieriai, Vokietijoje – špylmanai, Rusijoje – skomorochai...
- Jie buvo dainininkai, instrumentalistai, aktoriai, iliuzionistai, akrobatai, šokėjai. Savo meną demonstravo miestų gatvėse, aikštėse, mugėse, bažnyčių prieigose, dvaruose, vienuolynuose...
- Ričardas Liūtaširdis (1199) <https://www.youtube.com/watch?v=Jk11u8KOjP8>

Viduramžių muzikos atgarsiai šiuolaikinėje kultūroje

- Nemažai šiuolaikinių klasikinės ir populiariosios muzikos kūrėjų domisi senovine muzika, remiasi jos intonacijomis, citatomis, kūrybos technika.
- Pasaulyje gana daug ansamblių, kurie atkuria ir atlieka viduramžių muziką, pavyzdžiui, vokiečių grupės „Enigma“, „Gregorian“.
- Grigališkojo choralo mišios vyksta ir Vilniaus arkikatedroje bazilikoje, bažnyčiose prie vienuolynų.
- Gregorian – Last Unicorn [Gregorian - Last Unicorn – YouTube](#)
- Enigma – Sadeness <https://www.youtube.com/watch?v=x4maoo4A3x4>